

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Dom Kultury+ Edycja 2024

Diagnoza potrzeb kulturalnych młodzieży gminy Zawoja

Diagnoza powstała na potrzeby projektu „Babiogórskie Strumienie Kultury” w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne, edycja 2024, organizowanego przez Narodowe Centrum Kultury

POD DRZEWEM KULTURY

BABIOGÓRSKIE | BIBLIOTEKA
CENTRUM KULTURY

Babiogórskie Centrum Kultury Zawoja 2024

Zespół badawczy:

Dyrektor: Anna Kulka

Koordynator projektu i autor raportu: Anna Kulka

Badaczka 1 Anna Kochan

Badaczka 2 Regina Wicher

Badacz 3 Kamil Kozina

Koncepcja diagnozy i wsparcie merytoryczne: Anna Miodyńska

Spis treści

1.Wstęp.....	3
2. Koncepcja badań	5
2.1 Cele badawcze.....	5
2.2 Narzędzia badawcze.....	6
3. Podsumowanie – rekomendacje z badań	11
3.1. Rekomendacje w kontekście projektu „Babiogórskie Strumienie Kultury” w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne	11
3.2. Rekomendacje w kontekście tworzenia oferty adresowanej do młodzieży Gmina Zawoja	11
4. Załączniki	12
Załącznik 1: analiza danych zastanych	
Załącznik 2: wywiady eksperckie	
Załącznik 3: ankieta internetowa, przeprowadzona z wykorzystaniem aplikacji Mentimeter	
Załącznik 4: Persony stworzone przez uczestników warsztatów	
Załącznik 5: Szkice z warsztatu wydobywczego	

1. Wstęp

Babiogórskie Centrum Kultury wraz z Gminną Biblioteką Publiczną zajmują wspólną siedzibę i, chociaż są to dwie samodzielne instytucje kultury, w odbiorze społecznym stanowią kulturalne centrum gminy Zawoja. Młodzież jest ważna zarówno dla BCK jak i dla biblioteki, dlatego Biblioteka jest w tym projekcie instytucją partnerską.

Od kilku lat obie instytucje obserwują znaczny wzrost uczestników proponowanych przez instytucje aktywności wśród dzieci i seniorów. Najtrudniej dotrzeć nam do młodzieży w wieku od 13 lat wzwyż. W związku z tym postanowiliśmy naszą diagnozę skierować do grupy młodzieży uczącej się w gminie Zawoja w wieku 12 – 15 lat (6-8 klasa).

Babiogórskie Centrum Kultury od drugiej połowy 2023 roku bierze udział w działaniach Małopolskiego Instytutu Kultury dążących do zbadania potrzeb młodzieży dotyczących ich partycypowania w działalności instytucji kultury. Jako jeden z członków Partnerstwa na Rzecz Edukacji Kulturowej bierzemy aktywny udział w szkoleniach i spotkaniach MIKu, który pełni funkcje małopolskiego operatora bieżącej edycji programu bardzo Młoda Kultura, poświęconej właśnie młodzieży. Z ostatnich spotkań, w których uczestniczyła dyrektor Anna Kulka wraz z przedstawicielkami młodzieży z Zawoi - Magdaleną Włoch oraz Gabrielą Kudzia wynikało wiele wniosków, które opisała edukatorka Maja Dobkowska. Poniżej przytaczamy analizę jej autorstwa, z którą całkowicie się zgadzamy i która będzie nas także prowadzić w projektowaniu działań dla młodzieży.

"W zespole edukacji kulturowej zadawaliśmy sobie ostatnio wiele pytań o to, czy instytucje kultury mogłyby być takim (metaforycznym) schroniskiem dla młodzieży. A jeśli tak, to gdzie ustawić się na ich szlaku i czego potrzebują, by poczuć się dobrze? By znaleźć schronienie nie tylko dla siebie samych, ale i dla niesionych w plecakach marzeń i pasji i planów?

To nie są nowe pytania – ostatnio gdzie się nie rozejrzemy, wszyscy zachodzą w głowę, jak dotrzeć do młodzieży (którędy do tych słynnych ZETek!) i jak wyjść jej naprzeciw. I my myślimy o tym co najmniej od roku, szczególnie odkąd pełnimy funkcję małopolskiego operatora bieżącej edycji programu Bardzo Młoda Kultura, poświęconej właśnie młodzieży (a w praktyce o wiele, wiele dłużej). No i tak dotarliśmy do schroniska, a wymyśliwszy tę metaforę, przyszło nam do głowy, że może w wychodzeniu naprzeciw tkwi największa pułapka? Może wychodząc z latarnią błądzimy i w rezultacie mijamy się z młodzieżą po drodze? Może staramy się aż za bardzo?

Dzielimy się tą myślą świeżo po warsztatach z młodzieżą, które zorganizowało animowane przez nas Partnerstwo na Rzecz Edukacji Kulturowej w Małopolsce, a ugościła wspaniała Piekarnia Sztuki w Niepołomicach. Pomysł był prosty: każda grupa młodzieży otrzymała kartonowy model domu i zadanie, by w wyniku rozmów i analizy potrzeb zamienić go w Schronisko Młodych Marzeń. Najwyraźniej się spodobało – powstały cudowne makiety schronisk – kolorowe, szalone, z otwieranymi dachami, podziemnymi przejściami, wielkimi ogrodami wokół (zielen jest absolutnym priorytetem!), przytulnymi zakamarkami, ze zjeżdżalnią zamiast schodów, wypełnione kulkami, postaciami z pop-kultury, ściankami wspinaczkowymi i lodowiskami.

Najbardziej chyba zaciekało nas to: wszystkie schroniska łączyła uderzająca wręcz nieobecność dorosłych. Zapytaliśmy więc o to młodzież – czy z rozmysłem nie chcą nas w tym miejscu? Serio nie widzą dla nas żadnej roli? Wywiązała się ciekawa dyskusja, w wyniku której ustalono w końcu, że gdzieś w sercu budynku, w ukrytym miejscu jeden dorosły powinien jednak dyżurować. A jego rolą jest... po prostu tam być! By (gdy tylko zajdzie taka potrzeba) zawsze można było przyjść i pogadać, by mógł doradzić i wesprzeć, pomógł rozwiązać konflikt, wysłuchał, a może i nawet zainspirował. Jak prawdziwy chatar w schronisku, który siedzi gdzieś przy palenisku i dokłada do ognia, by wszystkim było ciepło. Pozornie niewidoczny, ale każdy kto potrzebuje, znajdzie go bez trudu i uprosi go o ciepły koc czy kubek herbaty.

Jak więc z metafory schroniska mogłyby skorzystać instytucje kultury planujące rozpocząć lub rozszerzyć współpracę z młodzieżą? Otwórzmy się. Jak schronisko. Wywieśmy wielką tabliczkę z napisem „Otwarte”. Zadbajmy o to, by w środku była solidna i bezpieczna przestrzeń na rozmaite potrzeby. Niekoniecznie zorganizowana przez nas. Nie zawsze przez nas animowana. Pozwólmy sprawom działać się w swoim rytmie, jak to na szlaku: jedni pójdą zaraz dalej, inni zajrzą z czystej ciekawości, ale zostaną na dłużej. Dla jednych i drugich bądźmy gospodarzami bez oczekiwań, ale z gotowością, by wesprzeć, kiedy tylko zajdzie taka potrzeba.

2. Koncepcja badań

W diagnozie zastosowano metody badawcze:

- analiza danych zastanych - przeanalizowano publikacje dotyczące młodzieży w Polsce pod kątem pytań badawczych (zał. 1)
- wywiady eksperckie z 5 osobami, które na odzież pracują z młodzieżą (zał. 2)
- ankieta internetowa, przeprowadzona we wszystkich szkołach podstawowych na terenie gminy w klasach 6 – 8 z wykorzystaniem aplikacji Mentimeter, ankieta objęła 143 osoby (zał. 3)
- warsztat wydobywczy z młodzieżą - grupa nastolatków proponowała pomysły działań.

Metody wybraliśmy, biorąc pod uwagę możliwości czasowe zespołu BCK oraz pracowników Biblioteki a także możliwości dotarcia do naszych respondentów na terenie szkół. Scenariusz badań opracowano we współpracy z doświadczoną badaczką, ale same badania wraz z wnioskami rozprawdzili pracownicy BCK i Biblioteki. Ostatnim etapem pracy było sformułowanie rekomendacji w dwóch perspektywach: bliskiej - w kontekście realizacji projektu „Babiogórskie Strumienie Kultury” w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne, oraz strategicznej - w kontekście kilkuletniej pracy BCK i Biblioteki na rzecz młodzieży.

2.1 Cele badawcze

Postawiliśmy sobie następujące cele badawcze:

- uzyskanie wiedzy o możliwościach poszerzenia oferty instytucji kultury w gminie Zawoja z myślą o młodzieży;
- uzyskanie wiedzy o tym, jak odpowiedzieć na wyzwania związane z młodzieżą w obszarze: bezpieczeństwa i dobrostanu oraz dobrych relacji rówieśniczych;
- wypracowanie skutecznych sposobów komunikacji BCK i Biblioteki z młodymi mieszkańcami gminy Zawoja.

Na ich podstawie sformułowaliśmy pytania badawcze:

- co interesuje, cieszy i inspiruje nastolatków 12-15 lat (6-8 klasa) z gminy Zawoja oraz co jest dla nich trudne?
- jakie działania możemy im zaproponować w dłuższej perspektywie?

2.2 Narzędzia badawcze

A) Analiza danych zastanych

Przeanalizowano następujące źródła danych:

1. *Młodzi 2020. W poszukiwaniu tożsamości*. Raport, Michał Boni; źródło: Fundacja im. Stefana Batorego, www.batory.org.pl;

2. *Relacje. O dobrej współpracy z młodzieżą w bibliotece*; źródło: labib.pl [publikacja artykułu 1.04.2023];

3. *Prześladowanie rówieśnicze jako gra – konteksty, zasady i gracze*; źródło: M. Wójcik, M. Mondry [w:] *Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, vol. 19, nr 4 (2020);

4. *Kultura w życiu dzieci i młodzieży*, Autorka raportu Justyna Nowakowska; źródło: samorząd.gov.pl

5. *Młodzież w bibliotece*, Autorka Jadwiga Przewłocka, 2015.

Dane zawarte w analizowanych publikacjach oraz pytania, na jakie dają one odpowiedzi zebrano w zał. 1

Wnioski z tego badania:

1. Poczucie zagrożenia i niepewność jutra (kolor różowy)

Badania psychologów, opracowania naukowe potwierdzają często występujące wśród młodzieży poczucie zagrożenia i niepewności jutra. Są to obawy nieznane (w takim stopniu) starszemu pokoleniu: lęk przed oceną/wykluczeniem rówieśniczym czy lęk o przyszłość planety (klimat - dla nich to nie jest utopia). Stąd zamykanie się, małe grupy, wycofanie. To wycofanie jest widoczne w wynikach badania mentimeterem: odpowiedzi są przewidywalne, dopasowane do oczekiwań badacza, można powiedzieć że „szkolne”. W deklaracjach młodzież lubi to, co im proponujemy ale nie wykazuje woli samodzielnych działań, co może wynikać z obaw wyżej opisanych. Szkoła też nie zachęca do samodzielności, rówieśnicy oceniają - trudno wyjść przed szereg z pomysłem.

2. Rola internetu (kolor szary)

Dla nastolatków nie ma podziału na świat realny i cyfrowy, one stanowią całość. Relacje budowane on line są tak samo cenne jak bezpośrednie kontakty. Dając im przestrzeń w realu (w instytucjach kultury) warto stworzyć równoległą w Internecie.

3. Sprawczość młodzieży (kolor niebieski)

Sprawczość wydaje się być kluczem do sukcesu budowania współpracy z młodzieżą. Tego im naprawdę brakuje, szkoła nie promuje sprawczości a różne lęki dodatkowo ich hamują. Wnioski te można wyciągnąć zarówno z analizy danych zastanych, z wywiadów eksperckich jak i z rozmów przeprowadzonych z młodzieżą. Budowanie działań opartych na współdecydowaniu przez młodzież, wprowadzaniu w mocnym stopniu ich sprawczości jest bardzo ważne i powinno być kluczem dla naszych instytucji kultury.

4. Pozostałe wnioski (kolor pomarańczowy)

Wydaje się, że bardziej istotne od tego „co dla młodzieży” jest „jak z młodzieżą”.

Każda z oferowanych przez BCK czy Bibliotekę aktywności kulturalnych (a te wskazane w badaniu mentimetrowych są bardzo różnorodne) ma swoich zwolenników. Może zmiana nie powinna polegać na nowych propozycjach, jakie im nasze instytucje kultury zaproponują, ale na nowym podejściu – włączaniu młodzieży w procesy decyzyjne. Warto postawić na projekty młodych, ze wszystkimi tego konsekwencjami. Ważne jest także budowanie poczucia wsparcia nastoletnich inicjatywodawców przez osoby dorosłe - animatorów, nauczycieli, artystów pod warunkiem, że nie zdominuje to młodego człowieka.

B) Wywiady eksperckie

Transkrypcje wywiadów z ekspertami zamieszczono w załączniku 2.

Wnioski z wywiadów eksperckich:

Dla współczesnej młodzieży w wieku 12-15 lat bardzo ważna jest grupa rówieśnicza, zarówno opinie grupy jak i kształtowanie przez samą grupę. Niemniej ważny jest wpływ Internetu (w tym mediów społecznościowych, influencerów etc.) i tam zawartych postaw, czy inspiracji, a także możliwość zgłębienia danego tematu. Ważną rolę pełnią też osoby dorosłe, które na co dzień z młodzieżą pracują, a które mogą być wspaniałymi mentorami. Wpływ na młodych ludzi ma w dużej mierze rodzina, która nie zawsze oferuje wsparcie w działaniach, a także przyroda Zawoi, ponadto góralskie korzenie.

Wszyscy eksperci zgodnie podkreślają, że młodzi ludzie chcą być traktowani poważnie, potrzebują uwagi i poświęcania im czasu. Chcą być wysłuchani. Muszą czuć, że są ważni dla osób dorosłych, które z nimi pracują. Muszą wiedzieć, że ich zdanie ma znaczenie. Potrzebują również pochwał. Od razu wyczuwają fałsz i nieszczerłość. Kluczowe jest traktowanie młodzieży jak partnerów oraz bycie autentycznym.

Według ekspertów młodzi ludzie w działaniu lubią być czynni, a nie tylko biernie uczestniczyć w narzuconych wydarzeniach. Muszą mieć poczucie sprawczości oraz celu.

Chcą być kreatorami. Najlepiej tworzyć działania tematyczne oraz cykliczne, jak również prowadzić koła otwarte na różnych członków, nie hermetyczne, co pozwoli na angażowanie się młodzieży także w dodatkowe działania na rzecz grupy. Trzeba również postawić na dobre merytoryczne przygotowanie, by uczestnicy widzieli pracę i rzetelność.

Młodzież potrzebuje też silnej tożsamości, przynależności lokalnej, aby mogła sobie radzić ze światem zewnętrznym. Potrzebuje potwierdzenia tego, że każdy z nich jest wyjątkowy i wartościowy właśnie taki, jaki jest.

Młodzi ludzie stykają się z wieloma trudnościami. Presja i opinia rówieśników, idealny świat wirtualny, do którego młodzież nie potrafi nabrać dystansu, bo w ich świadomości jest on tożsamy ze światem rzeczywistym, brak wsparcia w rodzinie, również problemy komunikacyjne z dotarciem na oferowane zajęcia. Młodzież martwi się przyszłością swoją, jak i planety. Jeśli chodzi o wykluczenie czy stereotypy część rozmówców nie dostrzega problemu lub problem istnieje w stopniu minimalnym – mówimy o młodzieży, z którą pracują i z którą mają styczność. Jednak część ekspertów spotkała się z wykluczeniem ze względu na status materialny, na to, czy ktoś jest prymusem, a może wręcz przeciwnie. Młodzież krzywdzi się również w Internecie, nie czując, że ich złe słowa mogą mieć poważne konsekwencje w świecie realnym.

Rozmowa, szczerłość i uważność to klucz do zrozumienia współczesnej młodzieży. Nie należy za wszelką cenę chronić młodzieży przed trudnymi emocjami, to również cenne jest dla rozwoju.

C) Ankieta internetowa, przeprowadzona we wszystkich szkołach podstawowych na terenie gminy w klasach 6 – 8, z wykorzystaniem aplikacji Mentimeter.

Odpowiedzi zebrano w załączniku 3.

Przed przeprowadzeniem ankiety internetowej mentimeter, przeprowadziliśmy z młodzieżą rozmowę wprowadzającą w tematykę i ideę projektu. Wykazanie troski o budowanie dobrej merytorycznie i atrakcyjnej oferty dla młodzieży spotkało się z ich zainteresowaniem. Nie zdarzyły się przypadki, by młodzież podeszła do pytań ankiety w sposób niepoważny lub lekceważący. Spotkaliśmy z otwartością, poważnym podejściem do tematu. Wśród odpowiedzi znaleźliśmy inspirację do zorganizowania kilku wydarzeń. Spotkanie z nimi stworzyło młodzieży możliwość poznania nas a nam dało sposobność do krótkiego przedstawienia naszych instytucji i zaproszenia ich do korzystania z oferty oraz budowania jej razem z nami.

Wnioski z ankiety Mentimeter:

- obydwie instytucje: BCK i Biblioteka kojarzą się młodzieży z miejscem, gdzie mogą obcować ze sztuką, literaturą, szeroko pojętą kulturą jak również uczestniczyć w szeregu organizowanych wydarzeń;
- w większości młodzież ma pozytywne skojarzenia z obydwiema instytucjami; niektórzy z badanych nie mają świadomości, że BCK i Biblioteka funkcjonują jako osobne jednostki;
- młodzież bardzo chętnie bierze udział w wydarzeniach kulturalnych, które skierowane są do grupy a mają na celu integrację, współdziałanie, przyjemne spędzenie czasu bez elementów rywalizacji i oceny;
- Młodzież wskazuje, że miejsca, w których spędzają czas wolny, są dla nich ważne, ponieważ mogą się tam spotkać ze znajomymi, odpocząć, coś zjeść, rozwijać swoje pasje. Niektórzy wskazują, że miejsca, które lubią odwiedzać są ciche, spokojne, bezpieczne, dające prywatność, przyjazne, otwarte, dające możliwość rozmowy, nowoczesne, pełne muzyki;
- młodzież lubi aktywności nastawione na rozrywkę, zabawę, integrację ale również na realizację własnych zainteresowań, rozwijanie indywidualnego potencjału bez rywalizacji i oceniania. Duże zainteresowanie sportem wśród młodzieży wskazuje na potrzebę współdziałania, osobistego rozwoju ale także spożytkowania energii, odreagowania po codziennych obowiązkach szkolnych;
- młodzież najbardziej interesują wydarzenia, które nastawione są na spotkania ze znajomymi, cykliczne lub pozwalające na spędzenie większej ilości czasu w grupie poza domem. Wydarzenia cieszące się największą popularnością łączą elementy rozrywki, zabawy, przebywania w grupie, dające możliwość rozwijania swoich indywidualnych możliwości ale razem w innymi. Spotkania z podróżnikami i artystami także cieszą się dużym zainteresowaniem, co świadczy o ciekawości świata, poznania doświadczeń innych ludzi, zainspirowania się ich historiami.

C) Metoda projekcja - persona

Persony stworzone przez uczestników warsztatów - zał. 4.

Przeprowadzono warsztaty z młodzieżą (20 osób) w wykorzystaniem jednej z metod projekcyjnych - tworzenia persony. Poproszono uczestników o narysowanie nastolatków w wieku od 12-15 lat, zamieszkujących gminę Zawoja. Młodzież poprzez rysowanie, wyklejanie obrazków ale i haseł miała opisać osobę, środowisko w jakim ona żyje, pozytywy z mieszkania na wsi oraz problemy z jakimi się mierzy.

Wnioski z tego badania:

- młodzież zwraca uwagę, że ważne jest dla nich budowanie relacji z rówieśnikami;
- ważne jest dla nich, żeby czuć wsparcie rodziny i przyjaciół;
- zwracają uwagę, że dawanie im siły i czułości jest dla nich bardzo cenne, i potrzebują tego zarówno w domu, w szkole, w grupie rówieśniczej;
- bardzo często podkreślali, że na wsi wszyscy się znają. Z jednej strony uważają to za atut, w związku z tym, że ludzie sobie pomagają, ale z drugiej ludzie wiele o sobie wiedzą.
- wiele razy młodzież zwróciła uwagę na plotkowanie. Widzą w tym duży problem, źródło wielu niesprawiedliwych osądów, ale mają też świadomość, że sami to wynoszą z domu i sami sporo o sobie nawzajem plotkują, także w Internecie.

Młodzież opowiedziała też o swoich lękach: lęk przed porażką, przed samotnością, przed negatywną opinią ze strony innych. Te negatywne opinie mają różne podłoże: czasem wygląd, również zmiany spowodowane chorobami, sposób ubierania się, sytuacja materialna i rodzinna.

Poruszyli również temat wybaczenia. Z trudem przychodzi im wybaczenie sobie nawzajem małych błędów, co powoduje trudności w nawiązywaniu relacji.

D) Warsztat wydobywczy pomysłów na działania w ramach projektu „Babiogórskie Strumienie Kultury”

Szkice pomysłów - zał. 5

W tym warsztacie wzięło udział 7 osób w wieku od 14 do 20 lat. Uczestniczki wypracowały wstępne pomysły na inicjatywy. Te pomysły to:

- klub czytelniczy dla nastolatków;
- taniec i kino w przysiółku Mosorny Groń;
- lektury szkolne - sztuki wystawiane na scenie;
- melodia w ruchu - warsztaty taneczne;

- Nocka w BCK z książkami.

3.Podsumowanie – rekomendacje z badań

3.1. Rekomendacje w kontekście projektu „Babiogórskie Strumienie Kultury”w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy Lokalne

Inicjatywy projektów dla młodzieży, zgłaszane w ramach programu powinny:

- Sprzyjać budowaniu więzi w grupach młodzieżowych;
- Być nastawiane na współpracę a nie na rywalizację;
- Inicjatywa powinna przynosić korzyści młodym ludziom i odpowiadać na potrzeby opisane w dokumencie diagnozy;
- Szczególnie cenne będą pomysły promujące równość, szacunek i akceptację.

I

3.2. Rekomendacje w kontekście tworzenia oferty adresowanej do młodzieży Gmina Zawoja

- W ciągu najbliższych dwóch lat BCK oraz Biblioteka będą rozwijały działania z młodzieżą oraz dla młodzieży. W szczególności planuje się:
- Projekty cykliczne, nastawione na rozwój umiejętności;
- Projekty z widocznym efektem;
- Biblioteka - projekty pomocne młodzieży w lepszym rozumieniu lektur szkolnych , na przykład lektury na scenie;
- Projekty rozwijające kompetencje społeczne: komunikacje bez przemocy, zapobieganie wykluczeniu, zaangażowanie społeczne;
- Projekty wspierające młodych liderów;
- Projekty obniżające poziom lęków dotyczących współczesności, takich jak: zmiany klimatyczne, zamiany demograficzne, wojny;
- Dalsze kultywowanie tradycji lokalnych wśród młodzieży.